

وزارت جهاد کشاورزی - وزارت کشور
وزارت راه و ترابری - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزارت نیرو
سازمان حفاظت محیط زیست

شورای عالی حفاظت محیط زیست در جلسه مورخ 1389/1/29 کمیسیون امور زیر بنایی، صنعت و محیط زیست بنا به پیشنهاد شماره 1-44245 مورخ 1388/7/23 سازمان حفاظت محیط زیست و به استناد ماده (11) قانون مدیریت پسماندها - مصوب 1383 - ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای کشاورزی را به شرح زیر موافقت نمود:

ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای کشاورزی

ماده 1- واژه ها و اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف - قانون: قانون مدیریت پسماندها - مصوب 1383 -

ب - سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست

پ - ضوابط پسماند پزشکی: ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته موضوع تصویب نامه شماره 15871/ت/38459 ک مورخ 1387/2/8

ت - پسماند عادی کشاورزی: پسماندهایی که به صورت معمول از فعالیتهای کشاورزی و صنایع وابسته به آن در شهرها و روستاها تولید می شود.

ث - پسماند ویژه کشاورزی: پسماندهای کشاورزی که دارای یکی از خواص خطرناک از قبیل سمی بودن، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خوردنگی و مشابه آن باشند یا نیاز به مدیریت خاص دارند.

ج - بی خطر سازی: اقداماتی که ویژگی خطرناک بودن پسماندهای کشاورزی را رفع نماید.

چ - تفکیک پسماند کشاورزی: جداسازی بخش قابل استفاده پسماند جهت بازیافت.

ح - تولید کننده پسماند: افراد حقیقی و حقوقی که در نتیجه فعالیتهای آنان پسماندهای عادی و ویژه کشاورزی ایجاد می شود.

تبصره - سایر تعاریف مندرج در این ضوابط همان تعاریف قانون و آیین نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره 28488/ت/32561 ه مورخ 1384/5/1 می باشد.

ماده 2- وزارت جهاد کشاورزی موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به اجرای موارد زیر اقدام نماید:

الف - ترویج و آموزش تولید کنندگان و روستاییان در راستای کاهش پسماندهای کشاورزی با همکاری مدیریت اجرایی پسماند موضوع ماده (7) قانون و با استفاده از خدمات فنی بخش خصوصی و تعاونی.

ب - تدوین و ابلاغ دستورالعمل حمل و نقل (شرایط نگهداری بهداشتی و پیش سرمادهی) انواع محصولات کشاورزی جهت کاهش تولید پسماند مربوط به حمل و نقل محصولات کشاورزی با همکاری وزارتخانه های راه و ترابری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

پ - تدوین استانداردهای بسته بندی محصولات کشاورزی با همکاری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.

تبصره - نحوه نگهداری محصولات کشاورزی باید در بر چسب های بسته بندی به صورت نوشتاری و تصویری درج شود.

ت - تدوین، اجرا و نظارت بر برنامه جامع اصلاح روشها و شرایط نگهداری محصولات کشاورزی.

ث - پیش بینی راهکار در مرحله تولید محصولات کشاورزی در جهت تولید محصولات با قابلیت نگهداری و عمر مفید بیشتر و کاهش تولید پسماند.

ج - راه اندازی نظام تضمین کیفیت محصولات کشاورزی با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به منظور کاهش تولید پسماند.

چ - برنامه ریزی لازم جهت خرید و مصرف کودهای کمپوست حاصله.

ح - نظارت بر اجرای ضوابط و روشهای مصوب.

ماده 3- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است به منظور کاهش تولید پسماند نسبت به تدوین نظام ارتقای دانش تغذیه و اصلاح الگوی مصرف محصولات کشاورزی اقدام نماید.

ماده 4- وزارت بازرگانی موظف است با همکاری وزارتخانه های جهاد کشاورزی و صنایع و معادن در راستای کاهش تولید پسماند کشاورزی سیاست ها و راهکارهای اجرایی زیر را اجرا نماید:

الف - توسعه امکانات ذخیره سازی، قیمت گذاری خدمات ذخیره سازی و ایجاد ظرفیت بهینه برای صنعت ذخیره سازی از جمله سردخانه برای محصولات فساد پذیر و سیلو برای محصولات کمتر فساد پذیر.

ب - بستر سازی برای ایجاد تشکل های خصوصی و تعاونی در زمینه خدمات فنی، پشتیبانی، تأمین و عرضه نهاده ها، بازاریابی، بازاریابی، در راستای یک جریان مکانیزه و تعریف شده به صورت زنجیره ای پس از برداشت تا مصرف با رویکرد کاهش تولید پسماند.

پ - همکاری در راه اندازی پایانه های روستایی حمل و نقل محصولات کشاورزی با تشکلهای بخش خصوصی و دستگاههای اجرایی مربوط.

ت - اندازه گیری و تعیین سهم هر یک از نقاط زنجیره عملیات پس از برداشت در تولید پسماند به تفکیک محصول و اجرای برنامه اصلاح آن.

ث - حمایت از گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی به منظور افزایش درصد محصولات فرآوری شده و کاهش تولید پسماند.

ماده 5- مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و ویژه موظف است با توجه به شرایط آب و هوایی نسبت به تهیه دستورالعملهای تفکیک پسماندهای عادی و ویژه براساس خصوصیات تجزیه پذیری فیزیکی و شیمیایی و قابلیت های تبدیل آنها اقدام نماید خصوصیات پسماند عادی کشاورزی را به تأیید وزارت جهاد کشاورزی و خصوصیات پسماند ویژه کشاورزی را به تأیید سازمان برساند.

ماده 6- تولید کنندگان، مدیریت اجرایی، پسماندهای کشاورزی و اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع تبصره ماده (7) قانون موظفند نسبت به تفکیک پسماندهای عادی و ویژه، جداسازی پسماندهای بازیافتی (فسادپذیر، خشک، ویژه) از پسماندهای غیر بازیافتی و دفنی اقدام نمایند.

ماده 7- تولید کننده پسماندهای ویژه کشاورزی در بخش های پسماند عفونی، پسماند تیز و برنده و پسماند شیمیایی و دارویی موظف است از ضوابط پسماندهای پزشکی به منظور مدیریت این پسماندها استفاده نماید.

- تبصره 1-** نظارت بر حسن اجرای این ماده حسب مورد به عهده سازمان های مربوط در وزارت جهاد کشاورزی می باشد و باید به صورت سالانه سازمان گزارش دهند.
- تبصره 2-** برنامه مدیریت اجرایی پسماندهای موضوع این ماده باید به تایید وزارت جهاد کشاورزی برسد
- ماده 8-** تولید کننده محصولات بازیافتی و کمپوست حاصل از پسماندهای کشاورزی قبل از ارائه به بازار مصرف باید به تأیید اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان برسد.
- ماده 9-** هر روش تبدیل پسماند ویژه کشاورزی به عادی از طریق تدوین دستورالعملهای مرتبط با هر پسماند توسط تولید کننده در چارچوب قوانین و مقررات مربوط و تأیید سازمان مشخص و تعیین می گردد.
- ماده 10-** مدیریت اجرایی پسماند و اشخاص حقیقی و حقوقی دارای مجوز استقرار سیستم دفع پسماند ویژه ، موظفند ضمن دریافت مجوز از سازمان ، ملاحظاتی زیست محیطی را رعایت نمایند.
- ماده 11-** واحدهای کوچک دامپروری و آبرزی پروری موظفند مطابق ضوابط پسماندهای پزشکی عمل نمایند و گزارش مدیریت پسماندهای ویژه را هر سال به ادارات کل محیط زیست و جهاد کشاورزی استان ارائه نمایند.
- ماده 12-** تولید کنندگان و واردکنندگان کود و سم موظفند:
- الف-** جنس ظروف مورد استفاده را به گونه ای انتخاب نمایند که با روش تصفیه یا امحایی که از سوی وزارت جهاد کشاورزی با همکاری سازمان تهیه و اعلام می گردد مطابقت داشته باشد.
- ب-** از طریق سازو کارهای تشویقی و یا دریافت ودیعه به برگرداندن ظروف سم و کود مصرف شده و یا کود و سم های سنواتی و تاریخ گذشته اقدام نموده و نسبت به امحا علمی متناسب به نوع پسماند مطابق ضوابط زیست محیطی اقدام نمایند.
- تبصره 1-** مصرف کنندگان و کشاورزان موظفند نسبت به تحویل ظروف سم و کود مصرف شده و کود و سمهای مصرف نشده تاریخ گذشته و یا فاسد شده به توزیع کننده یا فروشنده و یا عاملین آنها اقدام نمایند.
- تبصره 2-** وزارت جهاد کشاورزی موظف است در پایان هر سال مقادیر سموم فاسد و سنواتی که بعنوان پسماند ویژه محسوب می گردند، به سازمان اعلام نماید.
- ماده 13-** مراجع قضایی به موجب شکایت وزارت جهاد کشاورزی ، سازمان و مدعی العمور در مورد تخلفات مرتبط به مدیریت پسماند کشاورزی موضوع این آیین نامه براساس گزارشات تسلیمی دستگاه های مذکور در جرایم مشهود رسیدگی می نمایند.
- ماده 14-** مدیریت اجرایی پسماند و سازمان مکلفند نسبت به ارائه گزارش تخلفات مرتبط با مدیریت پسماند کشاورزی به دادستانی محل وقوع اقدام نمایند و پس از دریافت مجوز قضایی با همکاری نیروی انتظامی نسبت به پیشگیری از ادامه تخلف اقدام و با هزینه متخلف آثار تخریبی بوجود آمده را برطرف نمایند. در صورت انجام نشدن اقدامات اصلاحی ، مدیریت اجرایی پسماند و سازمان می توانند رأساً اصلاحات لازم را انجام و هزینه های مرتبط را با نظر کارشناس رسمی دادگستری از متخلف وصول نمایند.
- ماده 15-** مدیریت اجرایی پسماندهای کشاورزی موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به اجرای موارد زیر اقدام نماید:
- الف-** انتخاب یک یا تلفیقی از روشهای تصفیه ، دفع امحای پسماندهای ویژه کشاورزی و اجرای آن پس از تأیید سازمان.
- ب-** تدوین سالانه برنامه مدیریت اجرایی و برنامه آموزشی بر اساس آمار پسماند تولیدی ارائه آن به نمایندگان سازمان یا وزارت جهاد کشاورزی.
- تبصره 1-** سازمان بنادر و دریانوردی و مدیران صنایع مرتبط با بخش کشاورزی موظفند با همکاری دستگاههای ذیربط آمار پسماند عادی را به مدیریت اجرایی ارائه نموده و برنامه عملیاتی مدیریت پسماند ویژه را به تأیید اداره کل محیط زیست استان رسانده و مطابق آن اقدام نمایند.
- تبصره 2-** برنامه آموزشی پسماند عادی باید به تأیید سازمان جهاد کشاورزی استان و پسماند ویژه به تأیید سازمان برسد.
- پ-** تدوین و اجرای برنامه های حمایتی تشویقی کشاورزان جهت همکاری در مدیریت پسماند کشاورزی با همکاری سازمان جهاد کشاورزی استان.
- ت-** ارائه گزارش عملکرد مجموعه تحت مدیریت خود به اداره کل حفاظت محیط زیست و سازمان جهاد کشاورزی استان در پایان هر سال.
- ث-** شناسایی ابزارها و فناوری های جدید که باعث تفکیک بهینه پسماند از مبدأ خواهد شد.
- ج-** آموزش جداسازی پسماندهای عادی و ویژه در بخش کشاورزی با همکاری وزارت جهاد کشاورزی.
- چ-** احداث واحدهای پردازش پسماند با تأکید بر تفکیک مفید و با توجه به امکان سنجی و رعایت اصول زیست محیطی به منظور کاهش حجم فیزیکی پسماند غیر بازیافتی و دفنی.
- ح-** بر چسب گذاری پسماندهای ویژه کشاورزی با رعایت موارد زیر:
- 1- هیچ پسماندی نباید بدون داشتن برچسب و تعیین نوع محتوای کیسه و یا ظروف از محل تولید خارج شود.
  - 2- برچسب ها با اندازه قابل خواندن باید بر روی ظروف با کیسه چسبانده و یا به صورت چاپی درج شوند.
  - 3- بر چسب بر اثر تماس یا ، حمل نباید به آسانی جدا یا پاک شود.
  - 4- برچسب باید از هر طرف قابل خواندن باشد.
  - 5- بر روی برچسب باید مشخصات زیر ذکر گردد:
- نام ، نشانی و شماره تماس تولید کننده/ وارد کننده، تاریخ تحویل، نوع ماده شیمیایی (حداقل مقادیر تضمین شده)، احتیاط، کمک های اولیه ، روشهای مدیریت پسماند (مورد تأیید سازمان)
- ماده 16-** اشخاص حقیقی و حقوقی دارای مجوز از سازمان موظفند برای حمل و نقل و نگهداری پسماندهای ویژه مطابق ضوابط پسماند پزشکی عمل نمایند.
- تبصره -** حمل و نقل فرامرزی پسماند ویژه ، تابع قوانین و ضوابط کنوانسیون بازل می باشد.
- ماده 17-** پس از بی خطر سازی پسماندهای ویژه کشاورزی ، پسماند مورد نظر مشمول مقررات پسماندهای عادی خواهد بود.
- تبصره -** تشخیص تبدیل پسماند ویژه به پسماند عادی با تأیید اداره کل حفاظت محیط زیست استان با هزینه تولید کننده خواهد بود.
- ماده 18-** دستگاههای اجرایی موظفند به منظور توسعه فعالیت ها و تشویق بخش غیر دولتی در امر آموزش و ترویج ، شناسایی، اصلاح مدیریت پسماند، زمینه های لازم برای سرمایه گذاری این بخش را در برنامه های توسعه پنج ساله پیش بینی نمایند.
- ماده 19-** سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و رسانه های اطلاع رسانی وابسته به دستگاههای دولتی موظفند نسبت به تهیه و پخش برنامه های آموزشی موضوع این آیین نامه با نظارت سازمان و وزارت جهاد کشاورزی اقدام نمایند.

تبصره - سازمان و وزارتخانه های صنایع و معادن، علوم و تحقیقات فناوری، جهاد کشاورزی کشور و آموزش و پرورش موظفند نسبت به اجرای آموزشهای مورد نیاز به منظور مدیریت پسماند کشاورزی، اقدامات لازم را به عمل آورند.

ماده 20 - وزارت جهاد کشاورزی موظف است سالانه گزارش اقدامات انجام شده در اجرای این ضوابط را به سازمان ارائه دهد.

ماده 21 - مدیریت اجرایی پسماند، سازمان و وزارت جهاد کشاورزی موظفند دستورالعملهای نحوه اجرا و مراحل عملیاتی پسماندهای بخش کشاورزی مرتبط با وظایف سازمانی خود را ظرف شش ماه پس از ابلاغ این مصوبه تهیه و ابلاغ نمایند.

تبصره - وزارت نیرو موظف است به منظور تدوین دستورالعملهای مربوط، اطلاعات مربوط به حساسیت و آسیب پذیری منابع آب (سامی، موقعیت و پراکنش کلیه منابع آب زیر زمینی و سطحی) را به اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع این ماده ارائه نماید.

ماده 22 - وزارتخانه های کشور و جهاد کشاورزی و سازمان و سایر دستگاههای ذیربط اعتبارات مورد نیاز اجرای این ضوابط و روشهای اجرایی را در لوایح بودجه سنواتی پیش بینی نمایند.